

**Energie
akkoord**

UITVOERINGSAGENDA ENERGIEAKKOORD 2015

Vastgesteld 10 februari 2015

1. Inleiding

Deze Uitvoeringsagenda 2015 bevat een geactualiseerd overzicht van de belangrijkste te behalen resultaten in de twaalf inhoudelijke domeinen van het Energieakkoord voor duurzame groei. De agenda bouwt voort op de eerste *Voortgangsrapportage*¹ van de Borgingscommissie van 20 juni 2014, op de analyse in de *Nationale Energieverkenning 2014* (NEV 2014) van 7 oktober 2014² en op actuele inzichten van domeincoördinatoren en staf van de Borgingscommissie over de stand van de uitvoering van het Energieakkoord.

Sinds het afsluiten van het Energieakkoord zijn de ondertekenende organisaties hard aan de slag om de afspraken om te zetten in vastgestelde resultaten. Deze resultaten beogen burgers en bedrijven investeringszekerheid te bieden zodat zij worden aangezet om in beweging te komen en daadwerkelijk de beoogde effecten te realiseren. Nieuwe samenwerkingsverbanden zijn aangegaan, rollen en verantwoordelijkheden zijn gedefinieerd, en procesafspraken zijn geconcretiseerd en in plannen van aanpak vertaald.

Per december 2014 heeft het Energieakkoord tot circa 50 harde resultaten geleid, maar nog niet alle afspraken uit het Energieakkoord zijn in kwantificeerbare uitwerkingen omgezet. Bovendien zijn veel afspraken procesmatig of voorwaardenscheppend van karakter. Doel van deze Uitvoeringsagenda 2015 is om inzichtelijk te maken welke resultaten er in 2015 worden behaald en wat de gezamenlijke aandachtsgebieden en prioriteiten in 2015 zijn. Daarbij is het van belang dat de agendaonderdelen voor 1 mei 2015 zoveel mogelijk doorrekenbaar zijn zodat de *Nationale Energieverkenning 2015* (NEV 2015) een zo volledig mogelijk beeld kan geven van de voortgang van het Energieakkoord qua gerealiseerde effecten en voorgenomen effecten (in met name PJ en banen).

De Uitvoeringsagenda 2015 beschrijft de twaalf domeinen die de Borgingscommissie onderscheidt. Per domein zijn de belangrijkste - dus niet alle - acties op een rij gezet.

2. Domeinen

2.1 Energiebesparing gebouwde omgeving

Ambitie

- De lange termijn ambitie is een energieneutrale gebouwde omgeving in 2050.
- Tot 2020 is het doel om jaarlijks 300.000 bestaande woningen en andere gebouwen minimaal twee stappen in het energielabel vooruit te laten gaan.

¹ Borgingscommissie Energieakkoord (2014) *Voortgangsrapportage 2014*, SER.

² ECN et al. (2014) *Nationale Energieverkenning 2014*, Petten.

Uitvoeringsagenda Energieakkoord 2015

- Vanaf 2020 is de ambitie een bijna energieneutrale nieuwbouw. Binnen de huursector is afgesproken om in 2020 gemiddeld energielabel B (corporaties) en voor 80 procent van de huurwoningen minimaal label C (particuliere verhuurders) te realiseren.
- Energiebesparing in de gebouwde omgeving draagt substantieel bij aan de realisatie van tenminste 15.000 voltijdsbanen die in het Energieakkoord zijn afgesproken.

In de NEV 2014 schatten ECN en PBL de bijdrage van de gebouwde omgeving aan de beoogde energiebesparing van 100 PJ in 2020 op 10-39 PJ.

Vooruitzichten voor 2015

Koopsector: Vanaf begin 2015 ontvangen 5 miljoen huiseigenaren een voorlopig energielabel dat de urgentie van energiebesparing onderstreept. Gemeenten, aannemers en installateurs bereiden zich voor om, parallel aan de uitrol van dit energielabel, huiseigenaren advies en maatwerk aan te bieden, in combinatie met een Energieprestatiegarantie.

Huursector: De woningcorporaties houden vast aan de doelstellingen in het Huurconvenant en zullen de komende jaren blijven investeren in energiebesparing in de bestaande voorraad. Een voorbeeld is het programma Stroomversnelling: door industrialisatie van renovatie is het mogelijk met minder kosten meer effect te sorteren.

Vastgoedsector: Een Green Deal voor energiebesparing in scholen is ondertekend en afspraken voor andere vastgoedsegmenten (zorgsector, gemeentelijk vastgoed, commercieel vastgoed) worden voorbereid. Verder intensiveren de Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's) de handhaving van de energiebesparingsverplichting in de Wet Milieubeheer. Ter voorbereiding hierop hebben het ministerie van I&M en VNG de afgelopen maanden een roadshow langs gemeenten gedaan. In het kader van de Energie Prestatie Keuring (EPK-systeem) zijn in 2014 twee pilots gestart die betrekking hebben op vastgoed (supermarkten en zorginstellingen).

Banengroei: Een groot deel van de banengroei als gevolg van het Energieakkoord zal door energiebesparende maatregelen moeten plaatsvinden. Hiermee zijn vele duizenden banen gemoeid. De NEV 2015 zal hier verdere informatie over verschaffen. De Borgingscommissie brengt in het eerste kwartaal van 2015 een eerste versie van een (digitale) brochure uit over de werkgelegenheidsontwikkelingen die verband houden met het Energieakkoord. Dit 'groeidocument' zal in de loop van 2015 ten minste vier concrete voorbeelden belichten van werkgelegenheidsgroei op het terrein van de energiebesparing in de gebouwde omgeving.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Koopsector	1. Het ministerie van BZK stuurt vanaf 1 januari 2015 het voorlopig energielabel aan ca. 5 miljoen eigenaren van koopwoningen	Voor 1 juli
	2. Onder regie van het ministerie van BZK starten begin 2015 alle partijen met de inrichting van een backoffice en in april 2015 met gezamenlijke acties in het licht van de voorlichtingscampagne.	Voor 1 april
	3. Aannemers, installateurs, gemeenten, natuur- en milieufederaties en financiële dienstverleners zorgen voor integrale ontzorging van kopers en huurders o.m. via opschaling van het najaar 2014 gestarte 'Kleur uw gemeente groen'	Rapportage voor 1 mei
	4. Uneto-VNI, Bouwend Nederland en FME werken met diverse partijen aan de ontwikkeling van een energieprestatiegarantie (EPG). Bouwgarant brengt voor 1	Voor 1 april

Uitvoeringsagenda Energieakkoord 2015

	<p>april 2015 een EPG op de markt.</p> <p>5. Energiebedrijven bereiden aflossing via de energierekening van lening voor energiebesparing voor en zij zijn hierover in gesprek met de AFM. Ministerie van Financiën is betrokken</p> <p>6. Netbeheerders starten per 1 januari 2015 met de grootschalige uitrol van slimme meters.</p> <p>7. Het ministerie van BZK start in de eerste helft 2015 met het revolverend fonds voor VvE's.</p> <p>8. VNG zet de implementatie van de regionale proposities ter ondersteuning van energiebesparing en lokale energieopwekking voort.</p> <p>9. Het ministerie van BZK onderzoekt met marktpartijen en milieu- en natuurorganisaties de voor- en nadelen van een <u>aan de woning gekoppelde lening voor energiebesparing</u></p>	<p>Rapportage voor 1 maart</p> <p>Vanaf 1 januari</p> <p>Voor 1 juli</p> <p>Loopt</p> <p>Besluit voor 1 mei</p>
Huursector	<p>1. VNG, Woonbond en Aedes bevorderen dat gemeenten ambitieuze afspraken maken met woningcorporaties en huurdersorganisaties ten aanzien van verduurzaming.</p> <p>2. Aedes, Woonbond en het Rijk stimuleren de opschaling van Stroomversnelling door specifieke knelpunten in regelgeving weg te nemen.</p> <p>3. Vastgoed belang start in overleg met Woonbond en Aedes een onderzoek naar een woonlastenbenadering voor particuliere verhuurders.</p>	<p>Loopt</p> <p>Voor 1 juli</p> <p>Rapportage voor 15 juni</p>
Vastgoed	<p>1. Het Rijk, provincies, gemeenten en RUD's versterken de handhaving Wet Milieubeheer met behulp van erkende maatregelenlijsten, EPK-pilots en intensivering van de handhaving op energiebesparing (via een combinatie van stimuleren en handhaven).</p> <p>2. Het ministerie van I&M maakt vanaf begin 2015 prestatieafspraken met gemeenten over handhaving van de energiebesparingsverplichting in de WMB. Gemeenten borgen in 2015 een goede naleving van het activiteitenbesluit.</p> <p>3. Schoolbesturen, gemeenten en het Rijk voeren de Green Deal verduurzaming scholen uit.</p> <p>4. Vastgoed Belang onderzoekt met Platform 31 mogelijkheden om energieneutrale woningen te realiseren in bestaand vastgoed</p>	<p>Loopt</p> <p>Vanaf 1 januari</p> <p>Loopt</p> <p>Rapportage voor 1 oktober</p>

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

Voortgang in dit domein vereist een actieve inzet van vele partijen. Aan de noodzakelijke voorwaarden om hiervan een succes te maken (financiering, regionale ondersteuningsstructuur) is inmiddels voldaan of wordt binnenkort voldaan (energielabel, energieprestatiegarantie). De effecten van deze inspanningen zullen voor een belangrijk deel afhangen van het vermogen van alle betrokken organisaties om goed af te stemmen en samen te werken. Snelheid is geboden.

In 2015 moet alle aandacht erop gericht zijn om kopers en huurders met goede communicatie en integrale ontzorging te stimuleren tot het nemen van besparingsmaatregelen. Belangrijk is daarbij de energieprestatiegarantie die zekerheid verschaft over de effectiviteit van maatregelen.

De VNG, diverse gemeenten, Rijkswaterstaat en RVO zijn gestart met monitoring van de feitelijke realisatie (aantal renovatieprojecten, aantal bereikte woonconsumenten, behaalde energiebesparing, etc.). Monitoring is noodzakelijk om tussentijds zichtbaar te maken waar en hoe snel voortgang wordt bereikt en welke factoren kritisch zijn voor succes. Daarbij gaat

het niet alleen op de realisatie van energiebesparing, maar ook om de realisatie van banengroei.

2.2 Energiebesparing in de industrie en agrosectoren

Ambitie

Het bedrijfsleven heeft de ambitie om in internationaal verband leidend te zijn op het terrein van energie-efficiëntie. In de NEV 2014 schatten ECN en PBL de bijdrage van de industrie en agrosectoren aan de beoogde energiebesparing van 100 PJ in 2020 op 10-23PJ.

Vooruitzichten voor 2015

MEE-bedrijven: In het voorjaar zal de minister van EZ de Tweede Kamer informeren over de uitwerking van het raamwerk voor bedrijfsspecifieke afspraken van energie-intensieve bedrijven. In de loop van het jaar zal duidelijk worden in hoeverre bedrijven gebruik maken van de mogelijkheid om vergaande besparingsmaatregelen te treffen.

MKB en MJA-bedrijven: In 2015 worden de eerste resultaten bereikt met de geïntensiveerde handhaving van de Wet Milieubeheer, de erkende maatregelenlijsten, de Green Deals en het EPK-systeem.

Agrosectoren: In 2015 zullen innovatie, onderzoek en kennisuitwisseling in het kader van de Meerjarenafspraken Energiebesparing Glastuinbouw 2014–2020 een forse impuls krijgen. De quick scan die eind 2014 is uitgevoerd, heeft de potentiële effecten van de vastgestelde maatregelen doorgerekend tot en met 2017. Hiermee kan 3–7 PJ van de beoogde 11 PJ besparing worden gerealiseerd.

Sector	Maatregelen	Wanneer
MEE-bedrijven	1. Het ministerie van EZ finaliseert samen met de betrokken brancheorganisaties en de groene coalitie in het eerste kwartaal van 2015 het concept raamwerk voor bedrijfsspecifieke afspraken voor energiebesparing die verder gaan dan de reguliere bedrijfsvoering en zich richten op concrete investeringsprojecten.	Voor 1 april
	2. Het ministerie van EZ heeft een onderzoek laten uitvoeren naar financieringsinstrumentarium voor industriële energiebesparing dat begin 2015 wordt afgerond. Op basis hiervan wordt besloten over eventuele aanpassing van bestaand of ontwikkeling van nieuw instrumentarium	Voor 1 april
MKB en MJA-bedrijven	1. Het ministerie van I&M zorgt voor verankering van de erkende maatregelenlijsten in het Activiteitenbesluit. Na de zomer 2015 treedt de eerste tranche (opgesteld voor zeven sectoren) met de bijbehorende nieuwe regelgeving in werking. Andere sectoren volgen daarna.	Vanaf 1 juli
	2. Rijk, provincies, gemeenten en RUD's versterken de handhaving Wet Milieubeheer met behulp van erkende maatregelenlijsten, EPK-pilots en intensivering van de handhaving op energiebesparing (via een combinatie van stimuleren en handhaven).	Loopt
	3. Het ministerie van I&M maakt vanaf begin 2015 prestatieafspraken met gemeenten over handhaving van de energiebesparingsverplichting in de WMB. Gemeenten borgen in 2015 een goede	Vanaf 1 januari

Uitvoeringsagenda Energieakkoord 2015

	<p>naleving van het activiteitenbesluit.</p> <p>4. Overheden en marktpartijen zetten zich in voor een succesvolle uitvoering van de negen EPK-pilots die in 2014 van start zijn gegaan. Geprobeerd wordt ook de vakbonden bij enkele pilots te betrekken. De pilots worden voor 1 juli 2015 afgerond. In oktober 2015 wordt de evaluatie van alle activiteiten in de EPK-pilots afgerond aangeboden aan de Borgingscommissie ten behoeve van verdere besluitvorming.</p> <p>5. De kwartiermaker van het Expertisecentrum Energiebesparing komt in het voorjaar van 2015 met een concrete invulling voor het centrum. Na uitkomst van het advies besluiten overheid, vastgoedsector en industrie gezamenlijk over implementatie</p>	<p>Voor 1 juli</p> <p>Voor 1 april</p>
Agrosectoren	<p>1. ECN en PBL maken in de NEV 2015 de methodiek voor de agrosector vergelijkbaar met andere domeinen.</p> <p>2. De glastuinbouwsector en het ministerie van EZ geven in het programma Kas als Energiebron in 2015 uitvoering aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het versnellingsplan 'het nieuwe telen', gericht op invoering in de praktijk van een nieuw energiebesparend teeltconcept; • onderzoek gericht op de doorontwikkeling van het nieuwe telen en innovatiedoorbraken gericht op de doelen en ambities van de MJA; • het versnellingsplan aardwarmte: kennisontwikkeling, professionalisering van de aardwarmteketen en verbetering van de financiering; • 'Energiewinst in de regio' gericht op samenwerken tussen bedrijven binnen en buiten de sector en met regionale overheden op het gebied van bio-energie, CO₂-infrastructuur en restwarmte. <p>3. LTO glaskracht werkt het geïndividualiseerde Energiebesparingssysteem Glastuinbouw (EBG) uit tot een implementatieplan. Dit treedt in 2015 in werking</p>	<p>Voor 1 mei</p> <p>Vanaf 1 januari</p> <p>Voor 1 maart</p>

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

In de NEV 2014 wordt de verwachting geschetst dat het energiebesparingstempo in de industrie de komende jaren zal afnemen. Sinds mei 2014 is echter een groot aantal maatregelen verder geconcretiseerd, zowel voor de MJA-bedrijven als voor de energie-intensieve MEE-bedrijven en de agrosectoren. Die maatregelen gaan in 2015 tot de eerste resultaten leiden.

Alle aandacht moet in 2015 gaan naar de feitelijke realisatie van energiebesparing in industrie en agrosectoren. Die realisatie ligt in handen van bedrijven, bevoegde gezagen, de regionale uitvoeringsdiensten en toezichthouders. De pilots met het Energie Prestatie Keuring-systeem worden medio 2015 afgerond. Een snelle evaluatie is noodzakelijk, zodat de goede elementen van deze aanpak snel kunnen worden doorgezet en verbreed naar alle sectoren. Ook de ervaringen met de eerste maatregelenlijsten en de intensivering van de handhaving (een combinatie van stimuleren en handhaven) moeten snel worden vertaald naar een bredere uitrol.

2.3 Grootschalige hernieuwbare energieopwekking

Ambitie

Realisatie van 14 procent hernieuwbare energieopwekking in 2020 en 16 procent in 2023.

Vooruitzichten voor 2015

Het Rijk, het IPO en de windenergiesector zijn gecommitteerd om de uitrol van windenergie op land succesvol te maken. Met het introduceren van winddifferentiatie in de SDE+ en daarmee het loslaten van de vollasturen wordt meer gestimuleerd op energieopbrengst. Zo kunnen zoekgebieden meer dan in het verleden optimaal worden benut. Planparticipatie is reeds onderdeel van de Rijks Coördinatie Regeling (RCR) en wordt in de praktijk toegepast. Verder wordt participatie verankerd in de omgevingswet.

Voor windenergie op zee liggen diverse wetsvoorstellen ter behandeling in de Tweede Kamer. Tijdige goedkeuring is noodzakelijk om het beoogde uitrolpad mogelijk te maken. De Adviesgroep Wind op Zee komt maandelijks (op hoog niveau) bijeen om de voortgang te borgen en te anticiperen op kritische vervolgstappen.

Voor bijstook van biomassa in kolencentrales zijn partijen er eind 2014 niet in geslaagd om op alle punten overeenstemming te bereiken. Tot 1 maart 2015 krijgen partijen de tijd om alsnog tot overeenstemming te komen over de eisen in de SDE+ over de certificering van duurzaamheid van biomassa. Op basis hiervan kunnen in 2015 de eerste subsidies uit de SDE+ beschikbaar gesteld worden.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Windenergie op land	1. Provincies informeren de Borgingscommissie Energieakkoord over de invulling van de regierol en de verantwoordelijkheid van provincies.	Q1 2015
	2. Het Rijk, provincies, gemeenten, de windsector en netbeheerders monitoren in het Kernteam wind op land gezamenlijk of alle stappen die nodig zijn om de projecten vóór 2020 te realiseren op tijd worden doorlopen. In januari 2015 komt de monitoringsrapportage uit.	Voor 1 februari
	3. Natuur- en milieuorganisaties informeren omwonenden van nieuwe windparken op land actief over hun commitment aan de doelen.	Vanaf 1 januari
	4. De NWEA en de natuur- en milieuorganisaties presenteren in de vergadering van de Borgingscommissie van maart 2015 de eerste halfjaarrapportage van de Gedragscode in de praktijk en zoeken samenwerking met NLVOW.	24 maart
	5. Het Rijk verankert participatie in de Omgevingswet.	Loopt
Windenergie op zee	1. Het Rijk mikt op de mijlpalen voor de eerste tender SDE+: <ul style="list-style-type: none"> • Wet windenergie op zee wordt voor 1 april 2015 behandeld in de Tweede Kamer. • Wet STROOM (aanwijzen TenneT als netbeheerder) wordt in het eerste kwartaal van 2015 naar de Tweede Kamer gestuurd. 	Q1 2015
	2. De Topsector Energie (TKI WOZ) ontwikkelt in overleg met experts uit het veld een plan van aanpak voor de 40% kostenreductie op basis van zoveel mogelijk objectieve informatie.	Q1 2015
	3. Rijk en windsector bereiken voor medio april overeenstemming over de vertaling van de in het	Medio april

	<p>Energieakkoord vastgelegde gemiddelde kostprijs en de gemiddelden kostenreductie naar de nieuwe systematiek en de locaties zoals vastgesteld in de routekaart</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Het Rijk neemt een ontwerp kavelbesluit voor eerste twee kavels in het derde kwartaal en het definitieve kavelbesluit in het vierde kwartaal van 2015. 5. Het ministerie van EZ legt de ministeriële regeling met de tendervoorwaarden in het voorjaar van 2015 voor aan marktpartijen. Publicatie in vierde kwartaal van 2015. De gebieden voor de Hollandse Kust worden voor 2017 aangewezen via een partiële herziening van het Nationaal Waterplan. 6. Het ministerie EZ neemt begin 2015 een besluit over de door TKI WOZ voorgestelde aanpak voor innovatie& demonstratie van WOZ; In de vergadering van de Borgingscommissie van maart 2015 wordt de uitkomst gerapporteerd. 7. Indien de partijen op basis van de NEV 2015 concluderen dat het realiseren van de doelstelling van 14% hernieuwbare energie in 2020 onvoldoende zeker is, zullen de partijen de inzet van de middelen zoals bedoeld in art. 4.2.5 van het Energieakkoord nader verkennen 8. De windsector (NWEA en Energie Nederland) neemt het initiatief voor een gesprek tussen opdrachtgevers/uitvoerders van windparken en vakbonden m.b.t. het tijdig maken van afspraken over kwantiteit en kwaliteit van de werkgelegenheid. 	<p>Q2/Q3 2015</p> <p>Q1 2015</p> <p>Q1 2015</p> <p>Q4 2015</p> <p>Gesprek vindt plaats voor 1 juli</p>
Biomassa	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het ministerie van EZ neemt in de SDE⁺-regeling 2015 duurzaamheidscriteria op voor de bij- en meestook van biomassa. 	Q2 2015
Overig hernieuwbaar	<ol style="list-style-type: none"> 1. De Taskforce Overige Hernieuwbare Energie heeft eind 2014 gerapporteerd. Voor 1 april 2015 leggen de domeincoördinatoren Overige Hernieuwbare Energie en Warmte een actieplan ter goedkeuring voor aan de Borgingscommissie, waarin een toedeling is gemaakt van de voorgestelde niet-financiële maatregelen aan partijen om te worden uitgewerkt en uitgevoerd. Dit actieplan wordt in samenhang uitgewerkt met de uitvoeringsagenda van de Warmtevisie van het kabinet. 2. De aangewezen partijen werken, in samenwerking met de domeincoördinatoren en de planbureaus, de maatregelen zodanig uit dat deze in de NEV 2015 doorgerekend kunnen worden. 3. In aanvulling op het doorrekenbaar maken van de maatregelen uit het actieplan voor de NEV 2015 zullen de domeincoördinatoren de additionele suggesties in de het rapport van de Taskforce Overig hernieuwbare Energie laten doorrekenen door de planbureaus op de potentiële effecten. 4. Verbreding van de Green Deal met de Unie van Waterschappen voor de realisatie van minstens 40% hernieuwbare energie (van het verbruik) door de sector in 2020 en een verkenning naar 	<p>1 april 2015</p> <p>1 mei 2015</p> <p>Vanaf 1 mei 2015</p> <p>Gereed tweede helft 2015</p>

	energieneutraliteit op langere termijn (m.n. door inzet van biogas, maar ook warmte, wind- en zonne-energie en waterkracht en energiebesparing). Agendering van de juridische aandachtspunten van het 'Berenschot rapport' dat door de UvW t.b.v. de uitvoering van het Energieakkoord is opgesteld.	
--	--	--

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

Rond de honderd organisaties hebben afgelopen jaar meegewerkt aan de rapportage Overig Hernieuwbare Energie die eind december 2014 is afgerond. De partijen hebben afgesproken om een integrale aanpak uit te werken waarin onderscheid wordt gemaakt tussen: (i) acties om niet-financiële belemmeringen aan te pakken bij Overige Hernieuwbare Energie en Warmte, rekening houdend met de bijdrage van bestaande financiële instrumenten als de SDE+, (ii) acties die voortvloeien uit de Warmtevisie en (iii) eventueel additionele acties gericht op het bereiken van de doelen.

2.4 Decentrale hernieuwbare energieopwekking

Ambitie

Marktpartijen en maatschappelijke organisaties streven ernaar dat minimaal 1 miljoen huishoudens en/of MKB-bedrijven in 2020 voor een substantieel deel via decentrale hernieuwbare energieopwekking in hun elektriciteitsvraag voorzien en andere vormen van duurzame opwekking voor eigen gebruik toepassen. Het streven is om aldus in 2020 een totaal opwekvermogen te realiseren van circa 40 PJ. Decentrale hernieuwbare energieopwekking zal dus een belangrijk deel uitmaken van de 186 PJ overige hernieuwbare energie van het doelbereik van 14 procent hernieuwbare energie in 2020 en 16 procent in 2023.

Vooruitzichten voor 2015

Nederland heeft sinds deze zomer meer dan 1 GW geïnstalleerde zon PV. Vooral de salderingsregeling, de inzet van diverse organisaties, steeds deskundiger installatiebedrijven, de kostenverlaging van zonnepanelen en de actieve houding van burgers bij eigen opwekking hebben hieraan bijgedragen. Tijdens de laatste ronde SDE+ 2014 zijn heel veel projecten over (de)centrale zonne-energie ingediend. De huidige kaders bieden veel ruimte aan burgers en bedrijven en worden dus actief benut. Dat is nog niet het geval bij het derde - meest recente - instrument: de postcoderoos. Dit instrument kende de nodige aanloopproblemen door vooral uitvoeringsvragen. Een aantal problemen is in goed overleg opgelost: de tweede aansluiting, ondernemers, 15 jaar zekerheid. In het Belastingplan 2015 en andere regelgeving zijn deze aanpassingen vastgelegd.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Decentrale opwekking	1. Organisaties als e-Decentraal, ODE en de DE-Koepel maken plannen van aanpak om het aantal projecten dat gebruik maakt van het verlaagde tarief in de energiebelasting te vergroten. In het voorjaar van 2015 vindt overleg tussen het Rijk en deze partijen plaats over het functioneren van de regeling. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de rentabiliteit van deze projecten en de mogelijkheden om deze te optimaliseren.	Voor 1 mei
	2. Het ministerie van EZ, e-Decentraal, ODE en de	Elk kwartaal

	<p>DE-Koepel zetten het gestructureerd overleg lokale energie in 2015 voort om gesignaleerde knelpunten constructief te kunnen oplossen.</p> <p>3. Het ministerie van EZ, e-Decentraal, ODE en de DE-Koepel maken voor 1 mei 2015 een overzicht van de maatregelen die bijdragen aan het doel van partijen om 1 miljoen huishoudens/MKB-bedrijven met substantieel aandeel eigen hernieuwbare energie te behalen in 2015-2020; daarbij ontstaat overzicht in de werking van de saldering achter de meter, voor de meter (postcoderoos) en de SDE+.</p> <p>4. Groene partijen en e-Decentraal/ODE communiceren tegen deze achtergrond op constructieve toon richting de eigen achterban en naar samenleving (waaronder energiecoöperaties en scholen) over de mogelijkheden voor lokale opwekking van hernieuwbare energie</p> <p>5. De duurzame energiesector geeft invulling aan de inrichting van een kwaliteit- en certificeringssysteem voor aanbieders van lokale energie.</p>	<p>Voor 1 mei</p> <p>Voor 1 juli</p> <p>Loopt</p>
--	---	---

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

De benutting van de postcoderoosregeling wordt in 2015 nauwkeurig gevolgd. Nu een aantal aanloopproblemen door aanpassing van de regeling zijn weggenomen en er over de laatste condities voor een acceptabele business case constructief overleg plaats vindt dat moet leiden tot een adequate oplossing, is de inzet van organisaties gericht op het realiseren van een zo groot mogelijk aantal nieuwe projecten.

2.5 Energietransport- en distributienetwerk

Ambitie

De transport- en distributienetwerken die vraag en aanbod van energie met elkaar verbinden, bereiden zich voor op een groeiend aandeel hernieuwbare energie in het energiesysteem.

Vooruitzichten voor 2015

De Europese Commissie heeft het voornemen om in 2015 een aantal Europese codes af te ronden; het gaat daarbij om circa tien verschillende elektriciteitscodes, waarin Europese afspraken worden gemaakt op zowel marktterrein (balancering, forward markten), over de wijze van aansluiting van producenten op het net en het betrekken van de vraagzijde, als op het terrein van de operationele veiligheid van het net. Ook op terrein van gas zal in 2015 verder gewerkt worden aan afronding van codes. Het ministerie van EZ hecht daaraan groot belang. Verder wordt de Innovatieagenda met buurlanden in de eerste helft van 2015 verder uitgewerkt.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Netwerken	<p>1. Netbeheerders, Energiebedrijven en het Rijk werken de Innovatieagenda met buurlanden in de eerste helft van 2015 verder uit, met als onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aandacht voor samenwerking in het pentalateraal energieforum voor betere marktintegratie en leveringszekerheidsvraagstukken. • De start van de nieuwe "flow based"-marktkoppelingmethode per 31 maart 2015 in de pentalaterale regio (Frankrijk, Duitsland, België) 	<p>Loopt</p> <p>Vanaf 31 maart</p>

	<p>Luxemburg, Nederland) op het terrein van marktintegratie. Kern daarvan is dat elektriciteitsstromen op efficiëntere wijze verdeeld kunnen worden over het netwerk, doordat de beschikbare (grensoverschrijdende) capaciteit binnen de gehele regio wordt meegewogen bij de planning van elektriciteitsstromen. Dit zou een zeer belangrijke stap zijn binnen het marktintegratieproces</p> <ul style="list-style-type: none"> • De gezamenlijke TSO-analyse van de regionale leveringszekerheid en beschikbare productiecapaciteit legt de basis voor de verdere ontwikkeling van een regionale benadering van leveringszekerheid. De inzet van Nederland is om de gebruikte methodologie voor deze analyse in 2015 (naar verwachting Q2/Q3 2015) verder te verfijnen, zodat bij een volgende analyse ook rekening wordt gehouden met de bijdrage die de vraagzijde kan leveren aan het oplossen van leveringszekerheidsvraagstukken. <p>2. Netbeheerders, Energiebedrijven en het Rijk werken verder aan de uitvoering van overige afspraken rond ontwikkeling en innovatie van smart grids, onder andere door het grootschalig uitrollen van Slimme Meters, opslagcapaciteit en effecten van innovatie op de energie-infrastructuur in het programma Systeminnovatie van de Topsector Energie.</p> <p>3. Tennet continueert de werkzaamheden ten behoeve van de voorbereiding en realisatie van het Net op Zee</p>	<p>Q2/Q3 2015</p> <p>Loopt</p> <p>Loopt</p>
--	--	---

2.6 Europees systeem voor emissiehandel

Ambitie

Een structurele versterking van het Europees systeem van emissiehandel (ETS) per 1 januari 2021 en compensatie van internationaal opererende energie-intensieve bedrijven.

Vooruitzichten voor 2015

In oktober 2014 heeft de Europese Raad een CO₂-reductiedoel van ten minste 40% in 2030 vastgesteld en besloten tot een verlaging van het ETS-plafond vanaf 2021 met een reductiefactor van 2,2% per jaar. Bovendien is voorgesteld om een permanente buffer van emissierechten (Market Stability Reserve) in te stellen.

De Europese Raad heeft besloten bestaande maatregelen voor borging van de positie van internationaal concurrerende bedrijven na 2020 te continueren, zolang er geen vergelijkbare klimaatmaatregelen worden genomen in andere grote economieën. De Europese Commissie komt in 2015 met concrete voorstellen. In het Energieakkoord is hierover afgesproken dat allocatie van gratis emissierechten gebaseerd moet worden op reële benchmarks en werkelijke productie, uitgaande van best performance in de sector. Op dit en andere punten is nog lobbywerk te verrichten.

Sector	Maatregelen	Wanneer
ETS	1. In een afstemmingsoverleg bespreken Rijk, VNO en milieuorganisaties welke consequenties besluitvorming in de Europese Raad heeft voor	Voor 1 maart

	de gezamenlijke lobby voor versterking van het ETS.	
--	---	--

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

Beslissingen over versterking van het Europese ETS worden in Brussel genomen. De effectiviteit van een Nederlandse lobby is afhankelijk van de steun van andere EU-lidstaten.

2.7 Kolencentrales en CCS

Ambitie

Invulling van de afspraak in het Energieakkoord over vijf in de jaren 80 gebouwde kolencentrales. Langetermijnvisie op de positie van CCS (carbon capture and storage) in de transitie naar een duurzame energievoorziening.

Vooruitzichten voor 2015

De in 2014 ingezette route voor oude kolencentrales wordt in 2015 voortgezet. Het Rijk rondt een visie af over de rol van CCS in de transitie naar een duurzame energievoorziening.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Kolencentrales	<ol style="list-style-type: none"> Het Rijk houdt een formele consultatie en notificatie en overlegt met de provincies over het besluit dat de Ministerraad in december 2014 heeft genomen over de wijziging Activiteitenbesluit. Publicatie in de Staatscourant is voorzien in juli 2015. Het streven is het gewijzigde Activiteitenbesluit per januari 2016 in werking te laten treden. Sociale partners op decentraal niveau treffen maatregelen voor medewerkers die als gevolg van sluiting van de kolencentrales per 1 januari 2016 en per 1 juli 2017 hun baan verliezen. 	<p>Vanaf 1 januari</p> <p>Q3 2015</p>
CCS	<ol style="list-style-type: none"> Het Rijk heeft in december 2014 een visie op CCS afgerond en gebruikt deze visie als een bouwsteen voor het nieuwe Energierapport en de Structuurvisie Ondergrond. Daarin komt de weging tussen de verschillende opties aan de orde en wordt de bredere beleidsinzet beschreven. 	Q3 2015

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

Aandacht is in 2015 nodig voor de uitwerking die de sociale partners geven aan passende maatregelen ('werk naar werk' trajecten, sociale plannen, etc.) voor medewerkers die als gevolg van de sluiting van kolencentrales hun baan verliezen.

In de Tweede Kamer is een motie aangenomen dat de in het Energieakkoord afgesproken vrijstelling van de kolenbelasting wordt ingetrokken indien per 1-1-2016 de afgesproken drie kolencentrales en per 1-7-12017 de twee overgebleven kolencentrales niet zijn gesloten.

2.8 Mobiliteit en transport

Ambitie

- In 2030 mag de sector maximaal 25 Mton CO₂-uitstoten, 17 procent minder dan in 1990. Het CO₂-reductiedoel voor 2050 is 60 procent.

- De bijdrage van de sector in 2020 is een energiebesparing van 15 à 20 PJ, te realiseren ten opzichte van de referentieramingen van ECN/PBL 2012³.
- Er zijn diverse tussendoelen geformuleerd, waaronder een ingroeimodel dat er op is gericht dat vanaf 2035 alle nieuw verkochte personenauto's in staat zijn om CO₂-emissievrij te rijden.

Vooruitzichten voor 2015

Het Energieakkoord heeft voor de sector mobiliteit en transport tot 34 afspraken geleid. Voor een deel zijn dit procesafspraken. Een aantal van de 34 afspraken is inmiddels geconcretiseerd en in uitvoering genomen (bijvoorbeeld in de vorm van een Green Deal). Anderen verkeren nog in de ontwikkelfase.

Hoogste prioriteit voor 2015 is het opstellen van een actieagenda voor een duurzame brandstoffenmix, met onder meer het treffen van efficiencymaatregelen in het wegverkeer (met als kansrijke optie banden op spanning). Tot de andere prioriteiten behoren in 2015: het realiseren van de afspraken om dit jaar 1 miljoen mobiliteitspassen in gebruik te hebben, een plan van aanpak om in 2020 100.000 deelauto's met een lage CO₂-uitstoot op de weg te hebben, het opzetten van living labs zero emissie stadsdistributie als uitwerking van de afgesloten Green Deal, het realiseren van de afspraken dat in 2015 300 bedrijven een uitvoeringsplan hebben om binnen vijf jaar 20% CO₂ te reduceren voor hun woonwerk- en zakelijk verkeer (*lean and green*) en de verkenning 'Betalen voor gebruik'. Daarnaast zorgt het Rijk er voor dat in de periode tot en met 2018 ultrazuinige personenauto's – zero-emissie personenauto's en personenauto's met een lage CO₂-emissie – fiscaal worden gestimuleerd.

In eerste helft van 2014 heeft de sector zich toegelegd op het opstellen van de Visie Duurzame Brandstofmix: meer dan honderd organisaties hebben hier input voor geleverd. Doel is een zo effectief en efficiënt mogelijke inzet van brandstoffen, gebaseerd op beschikbaarheid, CO₂-reductiepotentieel, (toekomstig) beschikbare alternatieven voor de verschillende modaliteiten en overige duurzaamheidseffecten passend in de gewenste klimaattransitie. Dit moet leiden tot een concrete, rollende actieagenda. Het opstellen en verder ontwikkelen van deze actieagenda is een prioriteit en staat centraal in de eerste maanden van 2015 in het Uitvoeringsoverleg Mobiliteit en Transport⁴. De actieagenda geeft richting aan langetermijnkeuzes en de daarbij behorende investeringsbeslissingen van bedrijven, overheden en burgers.

Begin 2015 zijn de eerste effectberekeningen van mogelijke maatregelpakketten voor de actieagenda beschikbaar gekomen; deze vormen de basis voor nadere besluitvorming in het Uitvoeringsoverleg en in het Kabinet. De effectberekeningen zijn afkomstig van samenwerkende kennisinstellingen (kennisconsortium bestaande uit ECN, TNO, CE Delft, Ecofys) en betreffen CO₂-reductie, energiebesparing (PJ), kosteneffectiviteit en bijdrage aan duurzame groei (werkgelegenheid, investeringen, innovatie). Tijdens de vergadering van het Uitvoeringsoverleg van 29 januari 2015 zijn de voorlopige resultaten van de doorrekening van alle per brandstofspoor voorgestelde maatregelen gepresenteerd. Over nut, noodzaak en wenselijkheid van de acties zal binnen het Uitvoeringsoverleg de eerstkomende maanden nog nader overleg plaatsvinden. Doel is om gezamenlijk tot afspraken over concrete acties te komen die een substantieel effect hebben op de doelen uit het Energieakkoord, in het bijzonder het afgesproken energiebesparingsdoel voor de sector – 15 à 20 PJ in 2020 – en de creatie van werkgelegenheid.

---

³ Ervan uitgaande dat dit overeenkomt met een CO₂-reductie van 1,3 - 1,7 Mton ten opzichte van de verwachte trendontwikkeling in 2020. Daarbij is aangenomen dat de daarvoor noodzakelijke voorgenomen Europese CO₂-normen voor personen- en bestelauto's in 2020 tijdig tot stand komen.

⁴ In het Uitvoeringsoverleg participeren de organisaties die het onderdeel Mobiliteit en transport (pijler 7) van het Energieakkoord hebben voorbereid en ondertekend. De voorzitter van dit overleg is Pieter van Geel.

Behalve de genoemde acties zullen in deze eerste maanden ook de overige afspraken uit het Energieakkoord worden beoordeeld op voortgang en bijdrage aan de doelen en zal worden beoordeeld of er noodzaak en ruimte is om de uitvoering van één of meer van deze maatregelen te versnellen. Samengevat ontstaat zo het volgende beeld.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Mobiliteit en transport	<p>1. Het Uitvoeringsoverleg Mobiliteit en Transport monitort de voortgang van de afspraken uit pijler 7 van het Energieakkoord. Er is een Regiegroep ingesteld die (zo nodig) wekelijks vergadert. De eerste maanden van 2015 zullen o.m. worden benut om trekkers van afspraken in de Regiegroep uit te nodigen om over de voortgang te praten, met het oog op de maximale operationalisatie.</p> <p>2. Eind januari 2015 levert het kennisconsortium effectberekeningen van mogelijke maatregelpakketten uit de actieagenda Duurzame brandstofmix.</p> <p>3. Vanaf februari 2015 start het Uitvoeringsoverleg vervolgbespreking over de concrete actie uit de actieagenda: - maatregelen die niet controversieel zijn en snel en zonder veranderende wet- en regelgeving of (nieuwe) financiële rijksbijdragen uitvoerbaar zijn; - overige maatregelen die op instemming van de leden van het uitvoeringsoverleg kunnen rekenen - procesafspraken over andersoortige maatregelen die onvoldoende zijn uitgewerkt of die nog niet op instemming van de leden kunnen rekenen</p> <p>4. Voor 1 mei rekent het kennisconsortium de effecten door op doelbereik 2020 en 2030 van de maatregelen uit de actieagenda Duurzame Brandstoffenmix voor zover die zijn overgenomen in de actieagenda van het Uitvoeringsoverleg.</p> <p>5. Het Uitvoeringsoverleg zet zich in voor een maximale operationalisering van de overige sectorafspraken uit het Energieakkoord voor 1 mei 2015, zodat zoveel mogelijk afspraken in de NEV 2015 kunnen worden doorgerekend.</p> <p>6. Hierbij is ook aandacht voor de economische effecten (investeringen, werkgelegenheid).</p> <p>7. Het Uitvoeringsoverleg beoordeelt, o.b.v inzichten in het doelbereik in 2020 en 2030 uit de NEV 2015, de wenselijkheid en noodzakelijkheid van aanvullende maatregelen. Dit gebeurt mede ter voorbereiding op de evaluatie van het Energieakkoord in 2016. Voorlopige PBL-ramingen wijzen op een doelbereik van 8 à 16 PJ energiebesparing in 2020; exclusief de doorrekening van het overgrote deel van de mobiliteitsafspraken in het Energieakkoord, waaronder het actieplan Duurzame Brandstofmix.</p> <p>8. Het Uitvoeringsoverleg stelt een voortrollende agenda op, die past bij het langjarige proces dat is ingezet. Voltooide (of beëindigde) acties worden van de agenda afgevoerd en nieuwe acties voortkomend uit de actieagenda Duurzame Brandstofmix worden toegevoegd.</p>	<p>Vanaf 1 januari</p> <p>Is op 29 januari gebeurd</p> <p>Eerste helft 2015</p> <p>Voor 1 mei</p> <p>Voor 1 mei</p> <p>Q4 2015</p> <p>Eerste helft 2015</p>

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

De tijdige afwerking van de Uitvoeringsagenda 2015 van de sector Mobiliteit en transport vereist een zorgvuldige procesgang met voldoende terugkoppelmogelijkheden voor deelnemende organisaties. Dat geldt in het bijzonder voor de actieagenda Duurzame Brandstofmix en de andere hierboven genoemde prioriteiten. Alleen dan is blijvend draagvlak voor de realisatie van de ambitieuze doelstellingen mogelijk.

Het Uitvoeringsoverleg loopt de eerstkomende maanden van 2015 ook systematisch de voortgang van de andere niet genoemde afspraken na, mede met het oog op de doorrekenbaarheid hiervan in de NEV 2015. Dit is tevens belangrijk voor een beter inzicht in de mate van doelbereik in 2020 en 2030, inclusief de werkgelegenheidseffecten.

Op basis van het verwachte doelbereik uit de ramingsuitkomsten van de kennisinstellingen beoordeelt het Uitvoeringsoverleg Mobiliteit en transport de noodzakelijkheid, wenselijkheid en kansen voor aanvullende acties en maakt hierover nadere afspraken.

2.9 Werk en scholing

Ambitie

Extra werkgelegenheid in de periode 2014-2020 van gemiddeld ten minste 15.000 voltijdbanen (oftewel in de gehele periode 90.000 arbeidsjaren extra), voor een belangrijk deel in de eerstkomende jaren te creëren. Een belangrijk instrument hiervoor is een ambitieus startpakket in de bouwsector gericht op energiebesparing in de gebouwde omgeving.

Vooruitzichten tot 2020/23

De NEV 2014 doet geen uitspraak over de vraag of het Energieakkoord tot de beoogde 15.000 extra banen in 2020 zal leiden. De NEV 2015 zal gedetailleerder ingaan op de werkgelegenheidseffecten van het Energieakkoord. De eerste werkgelegenheidseffecten zullen geleidelijk zichtbaar worden en vooral afhangen van een snelle en succesvolle uitvoering van afspraken over energiebesparing en decentrale hernieuwbare energie.

Een eerste NEV-analyse wijst uit dat op termijn de investeringen in hernieuwbare energie oplopen tot zo'n €5 miljard in 2020 en zo'n €8 miljard in 2023, uitgaande van het voorgenomen (en doorrekenbare) beleid⁵. De investeringen in energiebesparing zouden in 2020 €9 à 10 miljard bedragen. Het aantal voltijdbanen in beide activiteiten tezamen neemt volgens de raming toe van 105.000 in 2013 tot 163.000 in 2020; er is geen rekening gehouden met verdringingseffecten. De werkgelegenheid in de conventionele sectoren en netwerken blijft in deze periode grofweg gelijk, 90.000 à 100.000 voltijdbanen.

Quintel berekent met het Energietransitiemodel dat door de inzet van schone technologieën en investeringen om woningen en gebouwen beter te isoleren, het aantal banen door de uitvoering van het Energieakkoord flink toeneemt, in totaal 65.000 manjaar over een periode van 10 jaar⁶. Naar verwachting zullen indirecte werkgelegenheidseffecten een vergelijkbare omvang hebben, zodat het totaaleffect rond 130.000 manjaren extra werk oplevert. Dit is exclusief investeringen in de industrie en mobiliteitssector. Met verdringingseffecten is bij deze berekening geen rekening gehouden. Verder is onzeker welk deel van de banengroei tijdelijk en welk deel structureel van aard is.

---

⁵ Volgens het EIB creëert een investering van 1 miljoen euro in energiebesparing in een gebouw (isolatiewerkzaamheden) de meeste banen: gemiddeld levert dit 1 jaar werk voor 13 voltijdkrachten op. Voor investeringen in zonne-energie en windenergie ligt de verhouding (arbeidsintensiteit) lager. Een investering van 1 miljoen euro levert respectievelijk 9 en 5,5 voltijdwerkers.

⁶ J. Kerkhoven et al. (2014) *Hogere investeringen, lagere kosten en meer banen mede dankzij het Nationaal Energieakkoord*, Quintel.

Uitvoeringsagenda Energieakkoord 2015

Sector	Maatregelen	Wanneer
Werk en scholing	1. Er is een Taakgroep werkgelegenheid (staf BEA, FNV, VNO-NCW, ECN) in het leven geroepen die zich tot doel heeft gesteld om: <ul style="list-style-type: none"> • cijfers over de werkgelegenheidsontwikkeling en illustratieve casuïstiek te verzamelen; • de afspraak om de methodiekontwikkeling en doelbereik van de werkgelegenheidsontwikkeling in de NEV 2015 uit te werken; • werkgelegenheidscijfers medio 2015 inzichtelijk te maken op tenminste de domeinen van de energiebesparing in de gebouwde omgeving en hernieuwbare energie. 	Vanaf 1 januari
	2. Begin 2015 presenteert de Borgingscommissie een eerste versie van een (digitale) brochure over de werkgelegenheidsontwikkelingen die verband houden met het Energieakkoord, inclusief illustratieve casuïstiek	Q1 2015
	3. Begin 2015 brengen de sociale partners de inzet op gebied van green skills in kaart bij andere branches dan Uneto-VNI.	Q1 2015
	4. De Taakgroep vraagt via de Topsector Energie informatie over de inzet van andere topsectoren aan human capital.	Q1 2015
	5. De Taakgroep brengt de voortgang van de scholingspilots olv Buildup Skills in beeld.	Q1 2015
	6. De Taakgroep brengt de activiteiten die in het kader van de Human capital agenda van de topsector energie worden ontwikkeld in beeld.	Q1 2015
	7. Sociale partners besteden extra aandacht aan een goede naleving van regelgeving en cao-afspraken. Bijzondere aandacht is er voor de bestrijding van schijnconstructies, vooral bij de uitvoering van grootschalige projecten. Ten minste een maal per jaar worden alle deelnemers aan het Energieakkoord op de hoogte gesteld van de stand van zaken.	Ten minste 1 keer per jaar
	8. Sectoren maken met partijen zoals vakbonden en overheden afspraken over internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO). Dit gebeurt al vele jaren in de SER-commissie IMVO. Voor een aantal bij het Energieakkoord betrokken sectoren worden op initiatief van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking convenanten voorbereid. Sectoren zullen actief meewerken en zich hierbij laten leiden door hierover in het Energieakkoord en de SER-commissie IMVO gemaakte afspraken.	In de loop van 2015

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

In 2015 is het zaak om de afspraken over werk en scholing (pijler 8 van het Energieakkoord) in praktijk te brengen. Belangrijk is hierbij dat kwantitatieve en kwalitatieve werkgelegenheidsaspecten een volwaardige plaats krijgen bij de monitoring van de voortgang van activiteiten in de domeinen, in het bijzonder in de domeinen energiebesparing en hernieuwbare energieopwekking.

2.10 Stimulering commercialisering voor groei en export

Ambitie

Een top 10-positie op de mondiale CleanTech-ranking in 2030 en een verviervoudiging van de economische waarde van de schone energietechnologieketen in 2020 ten opzichte van 2010. Verdubbeling van het marktaandeel op internationale CleanTech-markten door groei van export.

Vooruitzichten voor 2015

In 2014 zijn veel van de domeinafspraken uit het Energieakkoord in acties omgezet. De Topsector Energie heeft hierbij veelal het voortouw genomen. Een goede uitvoering van de acties staat in 2015 centraal.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Commercialisering voor groei en export	1. De Kwartiermaker van de Topsector Energie heeft eindrapport uitgebracht en is gedechargeerd. De coördinator van pijler 9 van het Energieakkoord wordt in overleg met de Topsector Energie gekozen.	Q1 2015
	2. De Borgingscommissie organiseert begin 2015 een afstemmingsoverleg Commercialisering, waarin onder meer wordt ingegaan op: <ul style="list-style-type: none"> • uitkomsten tender Demonstratieregeling Energie Innovatie en de stand van de andere deliverables; • effectiviteit van de SDE+ innovatieregeling binnen de Topsector Energie • de methodologie inzake doelbereik werkgelegenheid en toegevoegde waarde; de bijdrage aan (duurzame) groei en werkgelegenheid wordt uitgewerkt in o.a. NEV 2015; • relevante ontwikkelingen in de Topsector Energie, waaronder de internationaliseringsagenda en de voortrollende projectagenda met de regio's. • opstart en planning van het recent opgerichte MKB steunpunt Energie en Chemie 	Q1 2015

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

In samenwerking met de Topsector Energie monitoren of de voortgang van de afspraken bevredigend is.

2.11 Financiering

Ambitie

Wegnemen van financieringsknelpunten door het voor banken, pensioenfondsen en verzekeraars aantrekkelijker te maken om te investeren in energiebesparing en hernieuwbare energie.

Vooruitzichten voor 2015

In 2014 zijn de voorwaarden gecreëerd om financieringsknelpunten bij de uitvoering van het Energieakkoord aan te pakken. De start van het Expertisecentrum Financiering Duurzame Energieprojecten en de Nederlandse Investeringsinstelling (NII) zijn hierbij van belang. Daarnaast heeft de Europese Investeringsbank (EIB) aangegeven mogelijk een rol te kunnen spelen bij de uitvoering van concrete projecten uit het Energieakkoord.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Financiering	1. De NII heeft energie een belangrijke plek gegeven in het werkplan 2015. NII kijkt daarbij bijvoorbeeld naar warmte-investeringen (o.a. Zuid-Hollandse warmterotonde) en windenergie op zee.	Vanaf 1 januari
	2. De Borgingscommissie organiseert op 24 maart een werkconferentie over de matching van financieringsvraag en -aanbod.	Q1 2015
	3. De Nederlandse Vereniging van Banken zal in maart 2015 een concretiseringslag van het Expertisecentrum Financiering opleveren. In het bijzonder zal uitwerking worden gegeven aan de bundeling van projecten en de financiering van warmteprojecten (geothermie). Ook zal het Expertisecentrum een rapport openbaar maken over financieringsmogelijkheden voor decentrale opwekking van duurzame energie.	Voor 1 april

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

De werkconferentie van 24 maart moet worden benut om een beter beeld te krijgen van concrete financieringsknelpunten die bij de uitvoering van het Energieakkoord spelen. Met betrokkenheid van banken, institutionele beleggers, NII en EIB kan dan naar oplossingen worden gezocht.

2.12 Warmte

Ambitie

Een effectieve benutting van het technisch besparingspotentieel van de Nederlandse warmtevraag (waaronder effectieve benutting van restwarmte) en het potentieel aan hernieuwbare energie.

Vooruitzichten voor 2015

Begin 2015 stuurt het kabinet de Warmtevisie naar de Tweede Kamer. Deze visie legt de basis voor een integrale aanpak bij benutting van duurzame warmte en restwarmte.

Sector	Maatregelen	Wanneer
Warmte	1. Het ministerie van EZ presenteert in de warmtevisie een uitvoeringsagenda die ingaat op marktmodellen (inclusief infrastructuur), de financiering van warmteprojecten, het faciliteren van restwarmte, het stimuleren van duurzame warmte in de industrie en kleine opties voor duurzame warmte,	Voor 1 april
	2. Het ministerie van EZ sluit met deze uitvoeringsagenda, voor zover het duurzame warmte betreft, zoveel mogelijk aan op de uitvoeringsagenda 'overig hernieuwbare energie'	Voor 1 april
	3. Rijk, IPO, VNG en de warmtesector bezien in onderling overleg hoe de samenhang kan worden versterkt tussen de warmtevisie van het ministerie	Vanaf 1 april

	EZ en de initiatieven van de warmtesector, gemeenten en provincies (duurzame warmte, restwarmte). Het streven is in 2015 te komen tot een samenhangende warmte-uitvoeringsagenda (doel, strategische lijnen, concrete acties warmte, rolverdeling over partijen)	
--	--	--

Aandachtspunten voor de uitvoeringsagenda

Een groot aantal organisaties heeft meegewerkt aan de rapportage Overig Hernieuwbare Energie die eind december is afgerond. De partijen hebben afgesproken om een integrale aanpak uit te werken waarin onderscheid wordt gemaakt tussen; (i) acties om niet-financiële belemmeringen aan te pakken bij Overige Hernieuwbare Energie en Warmte, rekening houdend met de bijdrage van bestaande financiële instrumenten als de SDE+; (ii) de acties die voortvloeien uit de Warmtevisie en (iii) overige suggesties die gericht op het bereiken van de doelen.

3. Prioriteiten voor borging

Deze Uitvoeringsagenda 2015 beoogt de voortgang in de twaalf domeinen van het Energieakkoord te borgen en waar nodig te versterken en is gericht op het bereiken van de doelen en de toetsing daarvan in de NEV 2015.

In de periode tot 31 januari 2015 is bijzondere aandacht besteed aan de effectiviteit van de maatregelenpakketten gericht op energiebesparing. Naast de maatregelen die hierboven zijn genoemd gaat het daarbij ook om de haalbaarheid van de 35 PJ energiebesparing die op het eerste ijkmoment (31 december 2016) tot stand moet zijn gebracht. Afgesproken is in de NEV 2015 te laten doorrekenen of de verwachte energiebesparing op het ijkmoment 31 december 2016 op 35 PJ haalbaar wordt geacht. Ook is er de eerste maanden 2015 speciale aandacht voor de totstandkoming van de relevante kaders voor Windenergie op Zee en de werkgelegenheidseffecten van de afspraken in de diverse domeinen.

Gedurende het eerste kwartaal worden de (proces)afspraken met betrekking tot Mobiliteit, Warmte en Overige hernieuwbare energie nader uitgewerkt, gericht op concrete maatregelenpakketten per 1 mei 2015, als belangrijke stap naar de daadwerkelijke implementatie ervan.

Afspraken die nog onvoldoende concreet zijn, worden voor 1 mei 2015 - met ondersteuning van ECN en PBL - uitgewerkt en doorrekenbaar gemaakt, zodat de benodigde informatie tijdig beschikbaar is om in de NEV 2015 meegenomen te worden. Het is voor ondertekenaars van het Energieakkoord van belang goed kennis te nemen welke vastgestelde en voorgenomen resultaten in de beleidsmodellen van de NEV naar verwachting grote effecten (qua PJ en banen) hebben in 2020/23. Op 24 maart 2015 zullen de rekenmeesters een eerste review geven van de doorrekenbaarheid van de maatregelen. In samenhang daarmee zullen dan ook de stand van de afspraken-gestart-meter en de resultaatmeter van het Energieakkoord worden geactualiseerd.

De NEV 2015 moet inzichtelijk maken waar mogelijk beleidstekorten dreigen op het gebied van energiebesparing, hernieuwbare energie en werkgelegenheid. Op basis hiervan wordt in 2015 besloten waar verkenningen naar intensiveringen of aanvullende maatregelen wenselijk of noodzakelijk zijn. Dat gebeurt in de Voortgangsrapportage 2015 van de Borgingscommissie, die onder meer een reactie op de NEV 2015 zal bevatten. Naar

Uitvoeringsagenda Energieakkoord 2015

verwachting verschijnt de Voortgangsrapportage in november 2015, circa een maand na publicatie de NEV 2015.

Tot slot worden in 2015 voorbereidingen getroffen voor de evaluatie van het Energieakkoord in 2016. Deze evaluatie zal uitwijzen waar aanvullende inzet nodig is om de 2020/2023-doelen van het Energieakkoord te realiseren.